

O NIEKTÓRYCH METODOLOGICZNYCH ASPEKTACH BADAŃ DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACJI RELIGIJNYCH W DZIEDZINIE WYKONYWANIA KARY W UKRAINIE

Kolb Oleksandr

*doktor habilitowany nauk prawnych, profesor, prorektor ds. pracy naukowo-
metodologicznej Międzynarodowego Uniwersytetu Gospodarczo-Humanistycznego
im. Stepana Demianczuka, Równne, Ukraina
o.kolb@i.ua*

Kovalenko Valentyn

*doktor habilitowany nauk prawnych, profesor, członek-korespondent Narodowej
Akademii Nauk Prawnych Ukrainy, prorektor ds. procesu integracji europejskiej
Uniwersytetu Europejskiego, Kijów, Ukraina
kovalenkov@ukr.net*

Streszczenie. W artykule określono stan oraz treść metodologii badań dotyczących działalności organizacji religijnych w obrębie wykonywania kary, a także uzasadniono konieczność aktywizacji opracowań naukowych dotyczących danej problematyki ze względu na reformy realizowane w systemie karno-wykonawczym Ukrainy.

Słowa kluczowe: badania; metodologia; metoda, organizacja religijna; strefa wykonywania kary; działalność; skazany; personel zakładu karnego; zapobieganie.

ABOUT SOME METHODOLOGICAL ASPECTS OF RESEARCH ACTIVITIES OF RELIGIOUS ORGANIZATIONS IN SPHERE CARRYING OUT OF UKRAINE

Kolb Oleksandr

*Doctor of Law, Professor
professor of the department of criminal law and justice,
Vice-Rector International economic-humanitarian University
named after academician Stepan Demyanchuk, Rivne, Ukraine*

Kovalenko Valentyn

*Doctor of Law, Professor
Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine,
Vice Rector for the European Integration Process, European University, Kyiv, Ukraine*

Abstract. The article defines the state and content of research methodology related to the activities of religious organizations in the sphere of execution of punishments, as well as the necessity of activating scientific developments on this issue, taking into account the reforms that are being carried out in the Ukrainian criminal-executive system. The current state of criminal-executive activity in Ukraine suggests that the effectiveness of using the opportunities of these public associations in the correctional and resocialization process of convicts, in particular in places of deprivation of liberty, is rather low and ineffective. Thus, in fact, annually, starting from 1991 to date, sentenced to imprisonment commit from 300 and more crimes and offenses, as well as other adventures (suicide - up to 20 cases, self-inflicted - more than 100, natural death - almost 1 thousand).

All this, in the final analysis, has a very negative effect on the state of execution and execution of criminal penalties in Ukraine and acts as one of the determinants, which causes and determines the commission of new crimes, that is, leads in practice to improper fulfillment of one of the key tasks of the Ukrainian criminal-law enforcement (Article 1 of the Criminal Code), namely the prevention of the commission of new criminal offenses by both convicted persons and other persons.

In addition, the low level of participation of religious organizations in criminal activities determines the use of torture and inhuman or degrading treatment of convicted persons from the staff of penitentiary organs and institutions, which also refers to one of the precautionary elements of the purpose of punishment (Part 3 of Article 1 of the Criminal Code).

Thus, there is a complex applied problem that needs to be solved, including at the scientific level, taking into account the current content of the reforms implemented in the field of execution of punishments in Ukraine and which objectively require scientific support.

In science, this problem is not new and is at the center of attention of scientists of different profiles. In addition, it should be noted that still, in Ukraine, as well as in foreign science, religious organizations as members of criminal-executive legal relations at monographic and dissertational levels were not investigated, which became a decisive factor when choosing a subject, object and subject of this scientific development.

Keywords: research; methodology; method; religious organization; scope of punishment; activity; convicted; personnel of penal institutions; warning

ПРО ДЕЯКІ МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ДІЯЛЬНОСТІ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ УКРАЇНИ

Колб Олександр

*доктор юридичних наук, професор, проректор з навчально-методичної роботи
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
ім. Степана Дем'янука, м. Рівне, Україна*

Коваленко Валентин

*доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії
правових наук України, проректор з євроінтеграційного процесу
Європейського університету, м. Київ, Україна*

Анотація. В статті визначено стан та зміст методології досліджень, що стосуються діяльності релігійних організацій у сфері виконання покарань, а також обґрунтована необхідність активізації наукових розробок з означеної проблематики з огляду реформ, що здійснюються у кримінально-виконавчій системі України.

Ключові слова: дослідження; методологія; метод; релігійна організація; сфера виконання покарань; діяльність; засуджений; персонал установ виконання покарань; запобігання.

Постановка проблеми. відповідно до вимог ч. 3 ст. 6 та ст. ст. 128, 128-1 КВК України, одним із основних засобів виправлення та ресоціалізації засуджених є громадський вплив, суб'єктами реалізації якого на практиці виступають у тому числі й релігійні організації (*Кримінально-виконавчий кодекс України, 2003*). У той самий час сучасний стан кримінально-виконавчої діяльності в Україні свідчить про те, що ефективність використання можливостей зазначених громадських об'єднань у виправно-ресоціалізаційному процесі засуджених, зокрема у місцях позбавлення волі є досить низькою та малорезультативною (*Про*

стан правопорядку, ізоляції та нагляду..., 2017, с. 1-12). Так, фактично щорічно, розпочинаючи з 1991 р. по даний час, засуджені до позбавлення волі вчиняють від 300 і більше злочинів (Колб О. Г., Джу́жа О. М., Конопельський В. Я., 2016, с. 107) та правопорушень (Дудко Є. В., Колб І. О., Савченко А. В., 2016, с. 66-67), а також трапляються інші пригоди (самогубство – до 20 випадків, самокаліцтво – більше 100; природна смерть – майже 1 тисяча (Джу́жа О. М., 2013, с. 597).

Все це, в кінцевому результаті, вкрай негативно впливає на стан виконання і відбування кримінальних покарань в Україні та виступає однією з детермінант, що спричинює і обумовлює вчинення нових злочинів, тобто призводить на практиці до неналежного виконання одного з ключових завдань кримінально-виконавчого законодавства України (ст. 1 КВК), а саме – запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так й іншими особами.

Крім цього, низький рівень участі релігійних організацій у кримінально-виконавчій діяльності детермінує вчинення тортур та випадки нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження із засудженими з боку персоналу органів та установ виконання покарань (Савченко А. В., Колб О. Г., Конопельський В. Я., 2017, с. 6), що теж відноситься до одного із запобіжних елементів мети покарання (ч. 3 ст. 1 КВК).

Таким чином, в наявності складна прикладна проблема яка потребує розв'язання у тому числі й на науковому рівні, враховуючи сучасний зміст реформ, що здійснюються у сфері виконання покарань України (*Про концепцію державної політики ...*, 2012) та які об'єктивно потребують наукового супроводу.

Стан дослідження. У науці зазначена проблематика є не новою та знаходиться у центрі уваги вчених різного профілю. Зокрема, досить потужне методологічне підґрунтя з цих питань створили у своїх роботах дослідники у галузі кримінально-виконавчого права України, а саме: В.А. Бадира, І.Г. Богатирьов, Т.А. Денисова, В.Я. Конопельський, І.М. Копотун, В.О. Меркулова, М.В. Палій, М.С. Пузирьов, А.Х. Степанюк, В.М. Трубников, І.С. Яковець та ін.

Не менш активно в цьому напрямі працюють й криминологи, особливо такі із них, як: О. М. Бандурка, В. С. Батиргарєєва, В. І. Борисов, В. В. Голіна, Б. М. Головін, О. М. Гумін, Л. М. Давиденко, С. Ф. Денисов, О. М. Джу́жа, В. М. Дьомін, А. П. Закалюк, О. М. Костенко, О. М. Литвак, О. М. Литвинов, Є. П. Стрельцов, В. О. Туляков, О. Ю. Шостко, О. О. Юхно, О. Н. Ярмиш та ін.

Значний вклад у розробку зазначених проблем створили й інші науковці в галузі людинознавства (філософи, педагоги, психологи, ін.), а саме: О. А. Альонкін, В. П. Бондаренко, Л. Д. Владиченко, С. Г. Гречанюк, В. Є. Єленський, С. І. Здіорук, В. В. Климов, І. Н. Компанієць, М. В. Костецький, Н. С. Калашник, В. І. Кривуша, Н. Ю. Максимова, Г. В. Лаврик, І. О. Пристанський, Г. О. Радов, Г. Л. Сергієнко, В. М. Синьов, М. О. Супрун, В. В. Суліцький, С. Я. Марченко, Н. Л. Штурмак, ін.

За кордоном питання щодо участі релігійних організацій у процесі виправлення та ресоціалізації засуджених є предметом постійних досліджень у роботах: Д. Амуртаєвої (Казахстан), М. Стівренієкс (Латвія), Д. Ковальчука (Польща), Д. Кларка (Великобританія), Р. Коттелера (Шотландія), О. А. Іванової (Росія), А. Хартмана (Німеччина), В. Б. Шабанова (Білорусь), ін.

Поряд з цим, варто зазначити, що досі, ні в Україні, ні в зарубіжній науці релігійні організації як учасники кримінально-виконавчих правовідносин на моногра-

фічному та дисертаційному рівнях не досліджувались, що й стало вирішальною обставиною при виборі теми, об'єкта та предмета даної наукової розробки.

Виклад основних положень. Як показало вивчення наукової літератури з означеної проблематики у сучасній історії України (1991 р. – по даний час), враховуючи, що у період радянської доби (1917-1991 р. р.) це питання ні на науковому, ні на нормативно-правовому рівні взагалі не розглядалось в силу того, як встановлено в ході спеціальних наукових розробок, що становлення радянського права в Україні було тісно пов'язане з організацією та утвердженням радянської влади і формування державного апарату, який на свій розсуд застосовував принцип «революційної правосвідомості» (Бойко І. Й., 2013, с. 338-339), у тому числі до релігійних організацій, можна виділити декілька етапів виникнення, формування та розвитку інституту релігійних організацій у сфері виконання покарань, а саме:

1. Перший із них припадає на 1991-2003 р. р., коли залучення можливостей релігійних організацій в Україні до процесу виконання та відбування покарань здійснювалось без чіткого регламентування цієї діяльності в кримінально-виконавчому законодавстві. Зокрема, у ВТК України, який діяв до 01 січня 2004 року, були відсутні будь-які норми, що стосувались би залучення цих громадських об'єднань до виховної роботи із засудженими (*Про затвердження Виправно-трудоного Кодексу Української РСР, 1971*). При цьому, в ст. 126 ВТК «Інші форми участі громадськості у виправленні і перевихованні засуджених» було зазначено, що у вказаній діяльності громад кисть може брати участь і в інших формах, які передбачені цим Кодексом (а, це, відповідно: спостережні комісії (ст. 122); комісії у справах неповнолітніх (ст. 123); ради громадськості (ст. 124); трудові колективи та громадські організації, які здійснювали шефство над трудовими установами (ст. 125)), але відповідають загальним положенням і принципам виконання кримінального покарання, встановлених виправно-трудоим законодавством України.

Ще однією особливістю правового регулювання з означеної проблематики було те, що серед основних форм виховної роботи з особами, позбавленими волі, була відсутня вказівка про участь у цій діяльності релігійних організацій (ст. 56 ВТК). І це при тому, що ще у 1991 році Головним управлінням виконання покарань МВС України були розроблені, а в подальшому затверджені колегією даного Міністерства та схвалені Кабінетом Міністрів України «Основні напрями реформи кримінально-виконавчої системи», в підготовці яких були використані такі міжнародно-правові акти, як: Декларація про права людини; Мінімальні стандарти правил поводження із засудженими та інші рішення Генеральної Асамблеї ООН (*Некоторые показатели деятельности учреждений ...*, 1992, с. 23). При цьому, в зазначених основних напрямках (розділ 4 «Виховна робота») закріплено положення про те, що в основу роботи по виправленню засуджених покладено програму диференційованого, індивідуального впливу на правопорушників з урахуванням їх поведінки, психічного стану та ступеня соціальної занедбаності, а також положення про те, що в цій роботі слід перенести акцент із політичної в сферу морального виховання, розширити права адміністрації у виборі форм і методів впливу на особу засудженого (*Основные направления реформы уголовно-исполнительной системы ...*, 1991, с. 9), тобто

таким чином були створені формальні підстави залучення можливостей релігійних організацій до виправлення осіб, позбавлених волі.

Проте, як встановлено в ході даного дослідження, тільки у листопаді 1999 року вперше в історії України була укладена письмова Угода про співробітництво Української Православної Церкви та Державного департаменту України з питань виконання покарань (*Оперативно-службова та виробничо-господарська діяльність ...*, 2000, с. 29-30), а також затвержені Рекомендації щодо взаємодії з релігійними організаціями з питань їх участі в духовному вихованні осіб, які утримуються в установах кримінально-виконавчої системи (*Оперативно-службова та виробничо-господарська діяльність ...*, 2000, с.27-28).

З цього періоду варто вважати і розпочалось фактичне залучення на нормативно-правовому рівні релігійних організацій до процесу виправлення засуджених. Зокрема, відповідно до змісту зазначеної вище Угоди, була надана можливість священнослужителям УПЦ відвідувати установи кримінально-виконавчої системи для відправлення Богослужінь, Таїнств та треб, проведення індивідуальних духовно-просвітницьких співбесід із засудженими та підслідними на добровільних засадах та з урахуванням специфіки режиму зазначених установ (п. 1); сприяння обладнанню в установах кримінально-виконавчої системи приміщень для здійснення молитов та релігійних обрядів (п. 2); надання допомоги у створенні бібліотек духовної літератури, забезпечення установ кримінально-виконавчої системи відео та аудіоматеріалами духовно-просвітницького напрямку (п. 3); участі служителів УПЦ в семінарах з проблем духовного просвітництва персоналу установ кримінально-виконавчої системи та проведення занять з окремих тем предмета «Релігієзнавство» в Чернігівському юридичному училищі ДДУПВП (п. 4); підготовці для оприлюднення через засоби масової інформації спільних матеріалів про взаємодію УПЦ і ДДУПВП в питаннях морального відродження осіб, які порушили закон (п. 5); створення об'єднаної робочої групи для координації між Патріархією УПЦ та ДДУПВП (*Оперативно-службова та виробничо-господарська діяльність ...*, 2000, с. 20-30).

У свою чергу, у зазначених вище Рекомендаціях щодо взаємодії був запропонований для дотримання наступний порядок:

а) взаємовідносини із представниками релігійних організацій будувати в інтересах виправлення засуджених на засадах взаємоповаги та взаєморозуміння, суворо дотримуючись чинного законодавства та положень міжнародних правових документів, а саме: Конституції України (ст. 35); Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (ст. 18), який ратифікований Україною 19 жовтня 1973 року; Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (ст. ст. 3, 5, 21, 24); ВТК України (ст. ст. 9, 126);

б) адміністрація УВП не повинна створювати будь-яких переваг або обмежень одній релігійній організації перед іншими. Забороняється діяльність в установах організацій, що не зареєстровані в порядку, передбаченому Законом України «Про свободу совісті та релігійні організації» (ст. 14);

в) зустрічі засуджених із представниками релігійних організацій, богослужіння та релігійні обряди проводити лише за добровільною згодою засуджених, а неповнолітніх засуджених також за згодою їх батьків, або осіб, які їх заміщують;

г) адміністрація УВП сприяє створенню умов для зустрічі представників релігійних організацій із прихильниками своєї віри та визначає час їх проведення. При наявності можливості в установах виділяється приміщення для обладнання молитовних кімнат. Будівництво культових споруд на території охоронної зони установ здійснюється тільки з дозволу Департаменту;

г) духовна робота із засудженими проводиться, як правило, в індивідуальному порядку;

д) проведення зустрічей представників релігійних організацій з прихильниками віри, богослужінь та релігійних обрядів не повинно порушувати встановлений внутрішній розпорядок, а також обмежувати права інших осіб;

е) адміністрація установ забезпечує заходи безпеки представників релігійних організацій під час перебування їх в установі та доводить до них встановлений порядок взаємовідносин із засудженими;

є) відвідування представниками релігійних організацій установ системи виконання покарань погоджується з управліннями (відділами) Департаменту в АР Крим та в областях. Для цього релігійна організація подає відповідні документи, а саме: лист від керівного органу релігійної організації, погоджений із відділом у справах релігії облдержадміністрації, в якому визначаються установи, що передбачається відвідати, форми роботи із засудженими, заяви засуджених про надання зустрічі з представниками релігійної організації. Статут релігійної організації та свідоцтво про реєстрацію; відомості про склад та адресу керівного органу релігійної організації; відомості про представників організації, яким доручається проведення духовної роботи серед засуджених;

ж) безпосередньо порядок та час відвідування УВП представниками релігійних організацій визначається адміністрацією цих установ;

з) під час відвідування УВП представники релігійних організацій надають документи, які засвідчують їх особистість та підтверджують належність (представництво) до релігійної організації;

і) відвідування УВП релігійними проповідниками, які є іноземними громадянами, здійснюється лише з дозволу ДДУПВП за погодженням із Державним комітетом у справах релігії (*Оперативно-службова та виробничо-господарська діяльність ...*, 2000, с. 27-28).

Таким чином, у даних нормативно-правових джерелах (Угоді та Рекомендаціях) були створені прикладні засади для залучення можливостей релігійних організацій до участі у сфері виконання покарань. Крім цього, саме ці документи об'єктивно сприяли активізації наукових розробок з означеної тематики дослідження, які у радянську добу фактично були зведені нанівець (*Уголовно-исполнительное право ...*, 2000).

2. Не менш важливі правові підстави участі релігійних організацій у виправленні та ресоціалізації засуджених були створені й на другому етапі їх діяльності у сфері виконання покарань (2004-2015 р. р.), який розпочався із вступу в дію КВК України 01.01.2004 (*Богатирьов І.Г., Джужа О.М., Бодюл Є.М.*, 2010) та завершився доповненням цього Кодексу ст. 128-1 «Організації душпастирської опіки засуджених» на підставі Закону України від 14.05.2015 №419-VII (*Про внесення змін до деяких законодавчих актів України...*, 2015). Зазначена стаття, зокрема, закріпила наступне: «Душпастирська опіка засуджених – діяльність в установах виконання покарань священнослужителів (капеланів), уповноважених

релігійними організаціями, статuti (положення) яких зареєстровані у встановленому законом порядку, спрямована на задоволення релігійних потреб засуджених, їх духовне виховання» (ч. 1), оформивши таким чином на законодавчому рівні існуючу на практиці участь релігійних організацій у кримінально-виконавчих правовідносинах. Зокрема, як показали результати даного дослідження, станом на 01.01.2016 в ДКВС України для задоволення релігійних потреб засуджених, як це передбачено ст. 128 КВК, функціонувала 141 культова релігійна споруда, у тому числі: 107 храмів; 27 каплиць; 7 молитовних будинків (Дудко Є.В., 2015, с. 61).

3. Третій етап залучення релігійних організацій до участі у виправленні та ресоціалізації засуджених розпочався з травня 2016 року та триває по даний час, співпавши по змісту із реформами, що здійснюються у сфері виконання покарань (*Про ліквідацію територіальних управлінь ...*, 2016). При цьому, припинення діяльності ДПтС України та її територіальних управлінь не тільки вплинуло на рівень взаємодії релігійних організацій з органами та установами виконання покарань через організаційно-структурну невизначеність управління сферою виконання покарань у Міністерстві юстиції України, але й стало однією з умов, що сприяла вчиненню злочинів як з боку засуджених, так і персоналу ДКВС України. Так, якщо на першому етапі залучення релігійних організацій до виховного процесу щодо засуджених до позбавлення волі рівень рецидивної злочинності складав у розрахунку 1 тис. осіб 8,82 у 1991 році (*Некоторые показатели деятельности учреждений ...1992*, с. 3) та досяг у 2003 році (період завершення) 6,61 (*Основные направления реформы уголовно-исполнительной системы...1991*, с. 3), а на другому – відповідно 4,90 у 2004 році (*Оперативно-службова та виробничо-господарська діяльність органів...*, 2000, с. 4) та склав у 2014 році – 4,58 злочинів у розрахунку на 1 тис. засуджених (*Про діяльність підрозділів охорони, нагляду і безпеки ...*, 2015, с. 3) (останній період здійснення реформ у сфері виконання покарань), то у 2015 році цей рівень зріс на 31% (до 6,02) по зрівнянню з 2014 роком (*Про діяльність підрозділів охорони, нагляду і безпеки ...*, 2015, с. 3). При цьому, не дивлячись на кількісне зниження числа засуджених, які відбували покарання у виді позбавлення волі на 13%, то кількості вчинених цими особами рецидивних злочинів у 2016 році на 34,9% (з 458 у 2016) (*Про стан правопорядку, ізоляції та нагляду, ...*, 2017, с. 3), у зазначеному періоді коефіцієнт злочинності залишився досить високим – 4,91 у розрахунку на 1 тис. осіб (*Про стан правопорядку, ізоляції та нагляду, ...*, 2017, с. 6), тобто був вищим, ніж у перші етапи залучення релігійних організацій до діяльності у сфері виконання покарань України.

Тривожним у зв'язку з цим є такий факт: рівень та в цілому кількість злочинів, що вчинялись персоналом ДКВС України, також збільшились у кратному вимірі. Зокрема, якщо у 1991 році цими особами було вчинено 19 злочинів (1 етап залучення релігійних організацій до діяльності у сфері виконання покарань), (*Некоторые показатели деятельности учреждений ...1992*, с. 22), то у 2005 році – 14 (*Савченко А.В., Колб О.Г., Конопельський В.Я., 2017*, с. 6). На цьому ж рівні залишились показники злочинності персоналу ДКВС України й у 2015-2016 р. р. (*Про стан правопорядку, ізоляції та нагляду, ...*, 2017, с. 12-14).

Зазначене свідчить про наявність серйозних прогалин у питаннях, що стосуються реалізації на практиці законодавчо визначених завдань по запобіганню

вчиненню нових злочинів як засудженими, так й іншими особами, включаючи персонал органів та установ виконання покарань (ч. 1 ст. 1 КВК України).

Неналежним чином, як показали результати даного дослідження, здійснюється й діяльність по запобіганню тортурам та іншому нелюдському або такому, що принижує гідність поводженню із засудженими (ч. 3 ст. 50 КК та ч. 1 ст. 1 КВК). Наочним прикладом з цього приваду виступають рішення Європейського суду з прав людини, що стосуються України (*Огляд рішень Європейського суду з прав людини, 2011*). Зокрема, у рішенні від 15 травня 2012 року у справі «Каверзін проти України» цей Суд дійшов висновку про порушення Україною ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, що було пов'язано з незабезпеченням зазначеному засудженому у період з січня до вересня 2001 року незалежного лікування ока та застосування наручників персоналом колонії (*Практика Європейського суду з прав людини, 2013, с. 58*).

Висновок. Отже, в наявності досить складний комплекс проблем, що стосуються сфери виконання покарань та мають пряме відношення до діяльності у ній релігійних організацій як суб'єктів запобігання злочинам з одного боку, та як учасників кримінально-виконавчих правовідносин, іншого боку.

Все це, без сумніву, потребує не тільки активізації досліджень на науковому рівні, але й удосконалення правового механізму з означеної тематики.

References:

1. Кримінально-виконавчий кодекс України: прийнятий 11 липня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. 2004. - № 3-4. Ст. 2-1.
2. Про стан правопорядку, ізоляції та нагляду, діяльність підрозділів охорони, пожежної безпеки та воєнізованих формувань Державної кримінально-виконавчої служби України у 2016 році: Інформ. бюлетень. Київ: Департамент Державної кримінально-виконавчої служби України, 2017. 34 с.
3. Реалізація принципу диференціації та індивідуалізації виконання покарань у кримінально-виконавчій діяльності України (Колб О. Г., Джу́жа О. М., Конопельський В. Я. та ін.; за заг. ред. д. ю. н., професора О. Г. Колба та д. ю. н., професора О. М. Джу́жі. Київ : Кондор. Видавництво, 2016. 336 с.
4. Правові заходи діяльності прокуратури України у сфері виконання покарань / Є. В. Дудко, І. О. Колб, А. В. Савченко та ін.; за заг. ред. д. ю. н., професора О. М. Джу́жі та д. ю. н., професора О. Г. Колб. Київ : Кондор – Видавництво, 2016. 240 с.
5. Кримінологічні засади запобігання злочинам в установах виконання покарань України (пенітенціарна кримінологія): посіб. / за ред. О. М. Джу́жі. Київ. : НАВС, 2013. 620 с.
6. Запобігання злочинам, що вчиняються персоналом Державної кримінально-виконавчої служби в Україні у сфері виконання покарань: монографія / А. В. Савченко, О. Г. Колб, В. Я. Конопельський та ін.; за заг. ред. докт. юрид. наук, професора, член-кореспондента НАПрУ Коваленка В. В. Луцьк : ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2017. 526 с.
7. Про концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України: Указ Президента України від 8 листопада 2012 року № 631/2012 // Офіційний вісник України. 2012. № 87. Ст. 3531.
8. Бойко І. Й. Кримінальні покарання в Україні (IX-XX ст.) : навч. посібник / І. Й. Бойко. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 401 с.
9. Про затвердження Виправно-трудоного Кодексу Української РСР : Закон Української РСР № 3325-07 від 23 грудня 1970 року / Відомості Верховної Ради Української РСР. 1971. № 1. Ст. 6.

10. Некоторые показатели деятельности учреждений уголовно-исполнительной системы МВД Украины : Информ. бюл. Київ: ГУИН МВД Украины, 1992. 28 с.
11. Основные направления реформы уголовно-исполнительной системы в Украинской ССР: постановление Кабинета Министров Украинской ССР от 11.07.1991 № 88. Київ: ГУИН МВД Украинской ССР, 1991. 18 с.
12. Оперативно-службова та виробничо-господарська діяльність органів і установ виконання покарань України у 1999 році: Информ. бюл. Київ : ДД УПВП, 2000. № 4. 84 с.
13. Уголовно-исполнительное право: Аннотированный библиографический указатель диссертаций (1960-1999 г. Г.). Москва: Академия управления МВД России, 2000. 78 с.
14. Науково-практичний коментар до Кримінально-виконавчого Кодексу України / І. Г. Богатирьов, О. М. Джу́жа, Є. М. Бодю́л та ін.; за заг. ред. д. ю. н. проф. І. Г. Богатирьова, Київ : Аміна, 2010. 344 с.
15. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання діяльності священнослужителів (капеланів) в органах та установах, що належать до сфери управління Державної пенітенціарної служби України : Закон України від 14.05.2015 р. № 419-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015.- № 28. Ст. 254.
16. Дудко Є. В. Прокуратура як учасник кримінально-виконавчих правовідносин : Дисертація канд. юрид. наук / 12.00.08 Київ : НАВС, 2015. 297 с.
17. Про ліквідацію територіальних управлінь Державної пенітенціарної служби України та утворення територіальних управлінь Міністерства юстиції : постанова Кабінету Міністрів України від 18.05.2016 р. № 348. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/249086737?=&print>. Назва з екрана
18. Про діяльність підрозділів охорони, нагляду і безпеки кримінально-виконавчих установ у 2015 році : Информ. бюлетень. Київ : ДПтС України, 2016. Кн. 1. 62 с.
19. Про стан правопорядку, ізоляції та нагляду, діяльність підрозділів охорони, пожежної безпеки та воєнізованих формувань Державної кримінально-виконавчої служби України у 2017 році : Информ. бюлетень. Київ : Департамент ДКВСУ Міністерства юстиції України, 2018. 39 с.
20. Огляд рішень Європейського суду з прав людини. Донецьк : Донецький Меморіал, 2011. 55 с.
21. Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі. Київ : Видавництво «Фенікс», 2013. № 2 (11). 238 с.